

KSČ

a armáda předmnichovské republiky

Vztah KSČ k armádě předmnichovské republiky byl dán historickým posláním této revoluční strany našeho proletariátu — být uvědoměným předvojem boje pracujících mas za socialistickou revoluci v naší vlasti. Na této cestě musela strana svádět zápas s vládnoucí buržoazií nejen v oblasti ideové a politické. Nutnost vést s buržoazií třídní boj směřující k uchopení moci proletariátem vyvolávala potřebu přípravy na možnost otevřeného střetnutí s ozbrojenou mocí jejího státního aparátu. Přitom ani otázka charakteru možného válečného konfliktu vedeného buržoazií a její armádou nemohla být lhostejná revoluční straně proletariátu. KSČ musela tedy postupně propracovat svůj program, svou politiku ve vztahu k buržoazní armádě jako nedílnou součást své celkové strategické a taktické linie v jednotlivých etapách historického vývoje.

Vztah strany k armádě — vojenská politika strany — má nesporně svou specifikum, která vyplývá z charakteru objektu zájmů a cílů této politiky i zvláštností forem politické činnosti v podmínkách ozbrojených sil vůbec. Avšak nebyla a není izolovaná od celé politiky strany, je její součástí, slouží třídě, revolučním cílům proletariátu. V tom je jednota vztahu mezi obecným a zvláštním této otázky a bez tohoto východiska by se nutně vojenská politika KSČ např. v období předmnichovské republiky, redukovala na řadu díl-

čích vnějších akcí, z nichž bychom nepochopili podstatu a smysl této práce strany.

Podstatou revoluční vojenské politiky v období vlády buržoazie je obecný úkol potvrzený teoretickou i praktickou zkušeností ruských bolševiků [vyjádřený například v Leninově Vojenském programu proletářské revoluce] — ozbrojení buržoazie a ozbrojení proletariátu. Jím se řeší i dilema mladých příslušníků dělnické třídy sloužit či nesloužit buržoazii ve vojenském kabátě. Otevírá totiž této službě proletářský cíl a východisko. Vezmi pušku a uč se dobře vojenskému umění, radí Lenin těmto vojákům. Tato znalost je pro proletáře nutná ne proto, aby střílel do svých bratří, ale pro vítězství nad buržoazií.

Aby se od této obecné teorie KSČ dopracovala k vlastní konkrétní revoluční vojenské politice, musela překonat nemálo překážek daných složitostí a často zastřeností třídní podstaty československého státu a jeho armády, spletností mezinárodně politických vztahů i vlastními subjektivními nedostatky strany právě vzniklé, která nesla v sobě řadu přežívajících sociálně demokratických oportunistických teorií a praktik.

Pro revoluční práci ve vznikající armádě nové republiky existovaly některé příznivé objektivní podmínky, dané revoluční mentalitou navrátilců z front světové vál-

ky [zejména pak těch, kteří prožili v Rusku Velkou říjnovou socialistickou revoluci] i konfrontací jejich představ o novém svobodném státě a jeho realitou. Avšak proti tomu stála převažujícím způsobem skutečnost, že nová Československá republika byla, vzhledem k dřívější monarchii, objektivně pokrokovým státem a splněním odvěkého přání širokých lidových mas, které zatím nechápaly třídní podstatu tohoto státu. Z této skutečnosti vyrůstaly i politické a mocenské pozice vládnoucí buržoazie a hesly zajištění svobody a nezávislosti nového státu bylo možné usměrnit revoluční pohyb vojenských mas v říjnu 1918 a přistoupit k urychlenému budování, pro buržoazii nezbytného mocenského nástroje — armády.

Podmínky, ve kterých měla KSČ začít uskutečňovat první kroky své revoluční politiky, nebyly právě nejpříznivější. Vždyť už na podzim r. 1921, v době kdy strana dovršila proces jejího zformování, byla vývojem událostí postavena před nutnost zaujmout konkrétní stanovisko k válečnému konfliktu, ke kterému se chystala československá buržoazie. Příležitost k tomu jí dal pokus Karla Habsburka o uchvácení moci v sousedním Maďarsku. Vnitropolitická krize Maďarska byla vhodnou záminkou pro uskutečnění imperialistických zájmů československé buržoazie v Podunají, zájmů, které nemohla realizovat svým pokusem o intervenční tažení proti Maďarské republice rad v roce 1919.

Na nebezpečí válečného konfliktu musela strana reagovat. KSČ správně poukázala na to, že události v Maďarsku jsou součástí nástupu evropské reakce, že ohrožují mír ve střední Evropě a že vítězství habsburského monarchismu by znamenalo vážné nebezpečí pro buržoazně demokratickou republiku. Když však v situaci již likvidovaného puče v Maďarsku vyhlásila československá vláda mobilizaci čtyř ročníků, reagovala KSČ na mobilizaci výzvou k boji proti nebezpečí imperialistické války. Toto stanovisko interpretovali levičáci ve straně ve smyslu otevřeného konfliktu s buržoazní státní mocí heslem:

nerukovat. To sice odpovídalo živelné mentalitě mas, které měly ještě v živé paměti všechny strasti minulé války, avšak provokovat buržoazii v podmínkách odlivu poválečné revoluční vlny k otevřenému konfliktu a v době, kdy revoluční strana se teprve formovala, bylo dobrodružnou taktikou.

Politika KSČ v období Karlova puče v Maďarsku ukazuje, jak naléhavé bylo pro revoluční stranu mít jasný program ve vztahu k buržoazní armádě a konkrétním konfliktním situacím.

K propracování tohoto programu velmi přispívaly KSČ vedle vlastních názorů zejména zobecněné zkušenosti revolučního dělnického hnutí představované směrnici Komunistické internacionály. Velmi konkrétně právě o podmínkách revoluční práce na úseku armády v Československu jednalo plénum exekutivy Komunistické internacionály v červenci 1922. Upozornilo na možnosti, které pro tuto práci skýtá KSČ skutečnost, že v československé armádě jsou zachovány některé formálně demokratické rysy [např. volební právo], které umožňují spojit legální formy antimilitaristické práce s ilegálními.

Skutečně rozvoj legálních i ilegálních akcí komunistů v československé armádě byl v druhé polovině r. 1922 evidentní. Bylo jen přirozené, že hlavním nositelem této činnosti se stávali příslušníci Komsomolu, kterých se vojenská služba bezprostředně dotýkala. To mělo své klady spočívající zejména v možnosti přímého styku šířitelů revolučních idejí s masou vojáků, avšak na druhé straně i některé negativní stránky. Radikalismus a často sklon k anarchismu, který je mládež bez zralých politických zkušeností vlastní, přinášel možná nebezpečí na úseku, který pro politiku strany mohl mít v kritické chvíli rozhodující význam. Důležitou podmínkou proto bylo, zda si strana i na tomto úseku revoluční práce uvědomí význam své vedoucí úlohy.

Přenesení těžiště revoluční protimilitaristické práce na bedra mládeže organizované v Komsomolu s sebou neslo ještě jed-

no velmi vážné nebezpečí, které se mělo projevit v praxi. Soustředilo totiž pozornost buržoazie a jejích státních orgánů na tuto organizaci. Vojenská prokuratura si vzala za záminku kampaň Komsomolu při nástupu nováčků v roce 1922 a provedla za pomoci policejních orgánů razii v ústředí i ve všech sekretariátech Komsomolu na území republiky. Při této akci byly zabaveny materiály, které vyzývaly brance, aby se učili zacházet se zbraněmi a mohli se tak v rozhodující chvíli stát jádrem revoluční armády.

To se stalo záminkou k nucenému rozpuštění komunistických organizací mládeže. Přejít na převážně ilegální formy práce nutně zúžil prostor pro revoluční činnost v buržoazní armádě a v některých mládežnických organizacích se stal objektivní příčinou podlehnout anarchistickým tendencím, které se projeví ve výzvách k odvetným činům se zbraní v ruce proti buržoaznímu teroru. To ovšem v dané situaci byla bezvýhodná výzva.

Růst revolučního hnutí vedl v roce 1923 buržoazii ke snaze vytvořit si legální platformu pro soustředěný útok proti KSČ. V souvislosti s návrhem zákona na ochranu republiky zesílil i tlak vojenských orgánů na potírání politické práce komunistů v armádě. Tyto skutečnosti svědčí o tom, že činnost komunistů na tomto úseku nebyla pro buržoazii zanedbatelná, i když šlo teprve o získávání prvních zkušeností, i když celá „antipráce“ trpěla kampaňovostí a často byla ponechána na starosti poměrně úzkému okruhu jednotlivých soudruhů (zejména S. Hakenovi). K jejím nedostatkům patřilo i to, že byla mezi vojáky vnášena z vnějšku, bez vytvoření organizační báze uvnitř armády. Dívejme se však na možnosti KSČ reálně. Vždyť strana teprve vznikala, musela se uplatňovat a začít s revoluční politikou ve složitých poměrech formálně demokratického státu.

Činnost KSČ na úseku buržoazní armády můžeme v prvních letech těžko nazývat vojenskou politikou v pravém slova smyslu. Nesměřovala totiž zatím k bez-

prostřednímu tvoření vlastní ozbrojené síly, neměla vlastní bezprostřední vojenské cíle. Šlo jí v podstatě o tyto zásadní směry: vyvíjet neustálý tlak směřující k oslabování buržoazní armády, odhalovat její charakter a imperialistické poslání a zabránit jejímu použití proti revolučnímu hnutí domácímu a mezinárodnímu. Za druhé bránit zájmy vojáků proti militaristické mašinerii, získávat je pro politiku strany a konečně využívat nutnosti vojenské služby v buržoazní armádě k tomu, aby se proletáři oblečení do jejích uniforem učili ovládat zbraně a vojenské umění jako nutný předpoklad ozbrojeného boje o moc. Velmi důležité při uskutečňování této politiky bylo naučit se udržovat neustálé spojení mezi komunisty v armádě a stranickými orgány a organizacemi. Využívat všech možností, které skýtala některá formální demokratická práva k legální politické práci, a zároveň se učit ilegálními formám práce mezi vojáky.

Následující leta, poznamenaná dočasnou kapitalistickou konjunkturou, byla obdobím velmi náročným z hlediska politiky revolučních stran. Nové objektivní podmínky analyzoval v létě 1924 V. kongres Komunistické internacionály, a to mimo jiné i z hlediska úkolů komunistických stran ve vztahu k buržoazním armádám. I na tomto úseku měl bolševizační proces uvnitř komunistických stran vytvořit podmínky pro cílevědomou a soustavnou revoluční práci v armádách kapitalistických států. Dosavadní zkušenosti ukazovaly, že antimilitaristické práci chybí zejména dobře vybudovaná organizační struktura revolučních ohnisek uvnitř buržoazních armád.

Při realizaci této linie byla opět v čele stranických akcí komunistická mládež, která začala usilovat o zakládání komunistických buněk uvnitř armády. Vydáním pomocníkem při šíření revolučních idejí se stal v r. 1926 časopis Voják. Založení časopisu věnovaného problematice revoluční práce v armádě bylo výrazem úsilí o vyšší stupeň v metodách stranické práce na úseku armády. Zatímco dříve vydá-

vané letáky měly často místní charakter, centrální časopis byl předpokladem jednotného výkladu i postupu při realizování linie revoluční politiky KSČ ve vztahu k buržoazní armádě.

Také parlamentní volby v roce 1925 ukázaly význam volebního práva vojáků, a to nejen z hlediska získání hlasů pro kandidáty KSC, ale jako prostředků a možnosti zintenzivnění politického života vojáků. To bylo však také jedním z důvodů, proč se v následujícím roce vládnoucí buržoazie pokusila zesílit militarismus a tzv. „odpolitizovat“ armádu předložením šesti nových předloh zákonů v parlamentě.

Heslo „odpolitizování“ armády mělo za cíl především upevnit její třídní a tedy politický charakter, učinit z vojáků pouhý objekt velení. Tento posun doprava, tlak na odbourání posledních demokratických práv vojáků souvisel s růstem a aktivizací fašistického hnutí v Československu a se zahazováním fašismu v části velitelského sboru armády. Reálná možnost fašistického puče postavila KSČ před nutnost mobilizovat i vojenské masy proti tomuto nebezpečí. Pokyny KSČ z jara r. 1926 vyzývaly komunisty, aby se v případě nebezpečí pokusu zneužití armády k fašistickému převratu hlásili dobrovolně do strážní služby a aby tak byli pod jejich kontrolou především skladiště zbraní a munice.

Vedle této akce na půdě armády, přistoupila KSČ v období stupňující se vnitropolitické krize i k organizaci vlastních bojových oddílů — tzv. proletářské obrany. To je již vysloveně nový prvek v politice strany, pokud jde o její přípravu k třídním bojům. Cílem oddílů proletářské obrany sice nebyl bezprostřední boj o moc, ale ochrana akcí strany, stranických zařízení (reakce, tiskárny apod.) s cílem odrazit otevřené násilí fašistických bojůvek a chránit demokratické politické svobody. Při organizování oddílů proletářské obrany se neuzavírala strana před spoluprací se všemi, kdo byli ochotni bojovat proti fašismu. Tak již v tomto

údobí vznikl jakýsi předobraz budoucí politiky KSČ, jak se měl později projevit ve třicátých letech v době bezprostřední ohrožení republiky fašismem; již nyní získávala strana v tomto směru první cenné zkušenosti. Síla proletářské obrany se veřejnosti představila v prvomájových průvodech v r. 1926 v podobě dobře organizovaných a ukázněných oddílů.

Pro úspěšné rozvinutí revoluční vojenské politiky však bylo nezbytné dovršit bolševizační proces uvnitř KSČ a překonat krizové období, které oslabovalo akceschopnost strany na všech úsecích její činnosti. Historickým mezníkem v tomto procesu byl V. sjezd strany v r. 1929. Jeho význam pro celou další politiku KSČ je znám. Všměně si proto některých důležitých teoretických i praktických otázek, které sjezd řešil a které se přímo či nepřímo týkaly vojenské politiky strany.

Tak rozbor charakteru dočasné kapitalistické stabilizace ukázal realnost a aktuálnost válečného nebezpečí a nutnost antimilitaristické práce přípravou mas vojáků na revoluční perspektivu v souvislosti s možným válečným konfliktem.

Stejně důležité byly i závěry o imperialistickém charakteru Československé republiky. To nejen vyvracelo tendence oportunistického legalismu, ale otevíralo řadu otázek souvisejících se vztahem KSČ k buržoaznímu demokratismu a jeho formám v ČSR, ke státnímu aparátu a jeho složkám. Jestliže rozbor ekonomických i politických faktorů ukazoval, že ČSR se vyvinula jako imperialistický stát, pak se její armáda nutně stávala nástrojem imperialistických politických cílů.

Československo se dostává na mezinárodním poli do zostřeného boje o odbytiště. Tím rostly tendence vládnoucí třídy připravovat se na možný válečný konflikt. Nebezpečí militarismu už nebylo možné vidět jen v armádě, ale válečným přípravám se začínalo podřizovat celé národní hospodářství i politický život. To vytvářelo předpoklady i nutnost vést boj proti militarismu na široké frontě, na masové základně. Úkoly, které na tomto

úseku vytyčoval V. sjezd KSČ nebyly proto zaměřeny úzce na armádu. Revoluční boj proti militarismu, za ozbrojení buržoazie a ozbrojení proletariátu byl pojat jako nedílná součást celkové politické linie komunistické strany — jako nedílná součást strategicko-taktické orientace na socialistickou revoluci.

V. sjezd KSČ byl tedy určitým mezníkem, kterým bylo dovršeno formování proletářské vojenské politiky KSČ, jejímž cílem nebylo již pouze oslabení a rozložení měšťáckého militarismu, ale vytváření politických a organizačních předpokladů pro přechod ozbrojených mas na stranu revoluce ve chvíli mocenského střetnutí.

Tato připravenost strany se ukázala velmi potřebnou hned v následujících letech, charakterizovaných hlubokou hospodářskou krizí, která zachvátila celý kapitalistický svět. Důsledky bezvýchodných situací, které krize vyvolala v kapitalistických státech, projevíly se v zostření mezinárodních vztahů i v jejich vnitropolitické situaci. I v Československu narůstala radikalizace mas; zároveň však vzrůstalo nebezpečí, že buržoazie bude sahat k stále reakčnějším způsobům vládnutí. K novým třídním zápasům musela začít KSČ shromažďovat síly bojem za dílčí požadavky pracujících jako jejich přípravu k boji o moc. To platilo i pro vojenskou politiku strany, neboť na proletáře povolávané do armády zvlášť doléhaly existenční důsledky této „služby vlasti“. KSČ se vskutku podařilo od počátku třicátých let rozvinout úspěšně práci v armádě, cestou patronátů upevňovat vztahy mezi dělníky a vojáky v místech posádek a učinit vojenskou politiku součástí každodenní politické práce stranických organizací.

Když v roce 1933 agrárnícká vláda „silné ruky“ nastolila kurs ostré persekuce komunistické strany a zahнала ji na práh ilegality, hrozily zejména revoluční práci v armádě nejtěžší tresty; příslušníci KSČ a rudých odborů byli sledováni vojenskými orgány a vedeni v seznamech státně nespolehlivých osob. Avšak strana

prorazila tento kruh pravicového teroru a i na úseku armády se nedala umlčet.

V polovině třicátých let se začala utvářet nová objektivní situace ve vývoji světa, která si vynucovala hledání nové strategické a taktické orientace světového revolučního hnutí a jeho jednotlivých stran. Z krize vládních systémů se zrodil fašismus — forma brutální diktatury buržoazie — který svým vítězstvím v Německu vytvořil novou realitu válečného ohniska v Evropě. Do německého fašismu (stejně jako do japonského militarismu na Dálném východě) vkládala světová reakce naději, že se stane údernou pěstí imperialismu proti Sovětskému svazu.

Současně však ohrožovala agresivní politika německého fašismu řadu sousedních států, byla nebezpečím pro jejich státní a národní samostatnost a ohrožovala jejich buržoazně demokratické svobody. To na jedné straně vyvolávalo přesuny uvnitř jednotlivých států ve prospěch lidového, protifašistického boje vedeného komunistickými stranami, na druhé straně se možnost vítězství fašismu stávala vážnou hrozbou rozvoje proletářské revoluce a existence prvního socialistického státu na světě — Sovětského svazu. Mírová politika Sovětského svazu, jeho úsilí o vybudování systému kolektivní bezpečnosti se v době zvýšeného válečného nebezpečí stávala přitažlivou, řada států začala v letech 1933 — 1934 hledat cestu k diplomatickým stykům se Sovětským svazem, rostla jeho mezinárodní autorita.

Tak nástup fašismu a na druhé straně rostoucí autorita SSSR vedly k polarizaci v buržoazním táboře, který se začal dělit na stoupence fašismu a války a na jejich odpůrce, byť kolísavě a nedůsledně, formující se pod hesly demokracie, vlastnictví, pacifismu či antimilitarismu. Vznikající rozpory mezi kapitalistickými státy i jednotlivými skupinami buržoazie oslabovaly jednotnou protisocialistickou frontu, oslabovaly buržoazii jako celek a byly objektivní zálohou světového revolučního hnutí. Živelné protifašistické a protiválečné hnutí se stávalo společenskou silou,

předpokladem, aby se revoluční proletariát postavil do jeho čela.

Na tuto novou objektivní situaci reagovalo v létě 1935 jednání VII. kongresu Komunistické internacionály. Kongres ukázal nové možnosti a formy přístupu dělnické třídy k socialistické revoluci. Podstatou generální linie VII. kongresu byla orientace komunistických stran na to, aby se (s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám ve svých zemích) postavily do čela národů svých zemí jako vedoucí síla v boji za demokracii, svobodu, nezávislost a proti fašismu. Hegemonie dělnické třídy v protifašistickém boji měla otevřít revoluční perspektivu proletariátu. Základem protifašistického svazku se měla stát jednotná fronta dělnické třídy jako jádro široké lidové fronty všech demokratických složek a skupin ochotných bojovat proti hrozbě fašismu.

Jednání kongresu se zabývalo důležitou otázkou protifašistického boje — postojem revolučního hnutí k problematice válek a položilo základy k nové orientaci vojenské politiky komunistických stran. Základní úkol, obrana Sovětského svazu, začal splývat s obhajobou svobody a nezávislosti těch zemí ohrožených fašistickou agresí, které se měly stát přímo či nepřímo protisovětským válečným nástupišťem. Boj proti fašistické agresi, za uhájení samostatnosti a demokracie ohrožených kapitalistických států měl mít důsledně revoluční, lidový charakter, vést k rozšíření demokratických práv a svobod, k demokratizaci hospodářských vztahů a důsledné rovnoprávnosti národnostních menšin. Takový boj bylo možné vést jen za předpokladu vedoucí úlohy revoluční strany a v důsledku střetávání s vlastní buržoazií a při oslabování jejich pozic. V tom spočívala jeho revoluční perspektiva. Dočasná spolupráce s buržoazií neznamenal obhajobu její politiky a mocenských pozic.

Z tohoto teoretického přístupu k otázce vztahu komunistů k případné válce vyplývaly i konkrétní úkoly pro revoluční práci ve vztahu k buržoazním armádám.

Teze VI. kongresu Komunistické internacionály o rozvrácení buržoazních armád a sbratření vojáků v případě imperialistické války nabývaly v nové objektivní situaci nový kvalitativní obsah. Jestliže celková linie VII. kongresu ukazovala cestu k socialistické revoluci přes boj za uhájení demokracie proti fašismu, pak i na tomto úseku musela nabýt vrchu myšlenka boje o buržoazní armádu.

Co znamenal tento boj o armádu pro vojenskou politiku KSČ? Československá buržoazní armáda byla zatím stále především součástí mocenského státního aparátu. Poukázal jsem již na prohlubující se reakční charakter armády odbouráváním demokratických práv vojáků, na zahnizďování fašismu ve velitelském sboru apod. Bylo možné změnit charakter této armády ve prospěch revolučních cílů důsledného antifašistického boje? Základní objektivní předpoklad pro to existoval v celospolečenském přesunu vyvolaném hrozbou fašistické agrese ve prospěch antifašistických sil. Avšak demokratizovat armádu bylo možné jen v úporném třídním boji a proti vůli buržoazie, při současném odhalování její protilidové a protisovětské tváře. Boj o armádu tedy nebyl o nic méně třídní, než předcházející politika rozložení buržoazní armády. V politice demokratizace nemůžeme tedy vidět ani protiklad k předcházející politické linii, ale vzájemný vztah vycházející z příslušné fáze vývoje revoluce. Tato politika nebyla „taktickým tahem“ komunistů, jak by byla ráda hlásala buržoazie, ani náhlým obrátem na „d.k.tát“ a ve prospěch „Moskvy“, ale měla své hluboké zdůvodnění vyplývající z analýzy konkrétní mezinárodní a vnitropolitické situace. Byla vyjádřením toho, že v této situaci jde cesta k proletářské revoluci přes uhájení demokratických práv a svobody národů proti fašismu.

Vyvrcholením úsilí KSČ za uplatnění závěrů VII. kongresu Komunistické internacionály se stal VII. sjezd strany v dubnu 1936. Znamenal překonání všech nejjasností a všestrannou aplikaci závěrů VII.

kongresu Komunistické internacionály pro práci KSČ v podmínkách Československé buržoazní republiky.

Otázku boje o armádu pokládal VII. sjezd za jednu ze základních podmínek úspěšné obrany republiky. Již na sjezdu zaznělo varování před připravovaným zákonem na obranu státu. Komunisté bojovali na půdě parlamentu a v tisku proti tomuto návrhu a sami navrhli, jak by zákon na obranu republiky měl vypadat. Tento návrh pak přednesl Klement Gottwald v parlamentě. Komunisté v něm požadovali, aby hlavní tíži nákladů na budování armády a obranných zařízení nesli kapitalisté, aby byly existenčně zabezpečeny rodiny vojáků základní služby. Pro případ branné pohotovosti pak žádali kontrolu lidu nad hospodářstvím a rozdělováním zásob. Strana žádala důslednou očistu nejen armády, ale i celého veřejného života od fašistických živlů, přičemž rozhodujícím činitelem měly být lidové výbory složené z příslušníků nefašistických stran. Sabotéři obrany země, lichváři a úplatkáři měli být důsledně stíháni. Návrh žádal protifašistickou výchovu armády a její sbližování s Rudou armádou. Konečně věnoval pozornost branné přípravě lidu na základě demokratické samosprávy a dobrovolnosti a odzbrojení všech protifašistických organizací.

Již toto stručné shrnutí konkrétních požadavků VII. sjezdu KSČ ukazuje, že obranu demokracie a samostatnosti ČSR chápala strana třídně, že realizace těchto směrnic by znamenala oslabení pozic buržoazie. „Zabránit fašismu, toť náš přecní úkol. Ne proto, abychom na věky věků ustavili měšťáckou demokracii, ale proto, abychom si otevřeli cestu k naší demokracii, k diktatuře proletariátu“, řekl na sjezdu s. Šverma.

Velký význam pro prosazování linie VII. sjezdu KSČ měla existence Československo-sovětské spojenecké smlouvy z roku 1935. K této smlouvě přistoupila československá buržoazie pod tlakem nebezpečí nacistické agrese. Smlouva měla nejen

význam vojenský, ale samou svou existencí působila na rozvoj demokratických, protifašistických sil v zemi, pomáhala straně legálními cestami popularizovat Sovětský svaz a jeho armádu.

Sympatie našeho lidu k Rudé armádě rostly, právem k ní vzhlížel s nadějami v těchto kritických letech. A tak se již před druhou světovou válkou rodil onen vřelý vztah, který pak byl zpečetěn společně prolévanou krví v trvalé bratrství našich národů se Sovětským svazem a jeho armádou.

Zkušebním kamenem revoluční vojenské politiky strany se v letech 1936 — 1938 stalo organizování pomoci bojujícímu demokratickému Španělsku. Španělská občanská válka, boj mezi demokracií a fašismem, pomáhala urychlovat proces probuzení mas z bezstarostných nálad, byla školou internacionální solidarity v protifašistickém boji. Heslo komunistů „U Madridu se bojuje o Prahu“ vyjadřovalo nedělitelnost otázek války a míru, svobody a fašistické agrese na celém světě.

KSČ organizovala nejen materiální a lékařskou pomoc bojujícímu demokratickému Španělsku. Nejuvědomilejší příslušníci strany odcházeli ilegálně do Španělska, aby se zde stali členy mezinárodních brigád. Tak komunisté dokazovali, že boj proti fašismu pro ně není prázdnou frází, zakládali jednu ze slavných bojových tradic internacionálního protifašistického boje.

Koncem roku 1937 a na počátku roku 1938 začala se stahovat temná mračna nad Československou republikou. Dlouho připravovaná vojenská mašinerie německého nacismu, bičovaná hysterií fašistické ideologie, dala se do pohybu. První obětí agrese se stalo Rakousko v březnu 1938. To bylo nejen vážné varování, ale i odhalení Hitlerovských karet. „Anšlusem“ Rakouska se podstatně zhoršila vojensko-politická situace Československa. Území státu se ocitlo v kleštích, když na celé polovině hranic bylo obklíčeno Německem a na zbytku fašistickým Polskem a Ma-

ďarskem, které prahlo po realizaci svých územních národů na Slovensko. Rakouská akce aktivizovala i všechny protifašistické živly uvnitř státu a odstředivé nacionalistické síly. Československý stát začal nyní platit daň za „své“ řešení národnostní otázky. Leta praktikovaná nadvláda české buržoazie byla objektivní překážkou možnosti vytvoření mohutné obranné fronty, byla časovanou náloží pod samými základy státu. To byla i příčina, proč se obyvatelstvo německého pohraničí stalo zálohou nacismu ve státě a pátou kolonou ve chvíli agrese.

V kritických měsících r. 1938 vrcholilo úsilí KSČ o prosazení linie lidové obrany vlasti. I když bezprostřední nebezpečí nacistické agrese semklo lid v jednotném odhodlání bránit republiku, nezbavily se masy iluze o vládě, která měla osud republiky v rukou, nedokázaly se odhodlat k revolučním změnám, které byly nezbytným předpokladem důsledné obrany republiky. Teprve mnichovská zrada se stala počátkem procitnutí do trvalé reality, počátkem zkušeností, které byly draze placeny.

Jak hodnotit výsledky vojenské politiky strany tohoto, pro další historii našich

národů tak osudového a dramatického údobí.

Především je třeba konstatovat, že se potvrdila, bohužel pro tuto chvíli negativním způsobem, správnost linie VII. kongresu Komunistické internacionály a politiky KSČ v tom, že republika se mohla úspěšně bránit jen jako vnitřně změněná, důsledně demokratizovaná země. Potvrdilo se, že buržoazie jako vládnoucí třída není s to vést důsledný protifašistický boj. Straně se v průběhu několika málo let nepodařilo překonat iluze společnosti, dovést proces diferenciací až k vládě jednotné a lidové fronty. Udržení republiky jen v té podobě, jaká byla, bez dynamické koncepce obrany státu na principu revolučních společenských změn nebylo možné. Byla to však zároveň zkušenost pro nastávající léta druhé světové války, na jejímž prahu Mnichovem lidstvo stanulo. V národně osvobozeneckém boji totiž musely, i když v jiných podmínkách, vystoupit do popředí stejné zásady, neboť i tento zápas mohl být úspěšně doveden do konce jen za předpokladu, že jeho hegemonem se stane dělnická třída vedená komunistickou stranou.

Vojenská politika KSČ v údobí předmnichovské republiky je neprávem opomíjenou kapitolou dějin naší strany. A přece zde, v těchto letech již začínal zápas o lidovou armádu. Neměli bychom tradice naší armády ochuzovat o údobí bojů za přetvoření armády z nástrojů moci buržoazie na nástroj revoluční lidové moci. Jen v historii boje komunistů proti buržoazní armádě a později v boji o armádu pochopíme kořeny, v nichž se rodil třídní charakter naší soudobé armády.